

A Román Történettudományi Intézet 1958. évi munkaterve

A Román Népköztársaság Tudományos Akadémiájának Történettudományi Intézete nem egyetlen alkotóműhelye a román történetírásnak. A főváros egyik legszebb sétánya elején fekvő izléses épületben elhelyezett intézet maga is rendelkezik fiókinzetekkel (a kolozsvári például a román—magyar történelem összefonódó pontjait kutatja), de mellette még a Román Munkáspárt Központi Bizottságának jól felszerelt, tehetséges kutató gárdával rendelkező Párttörténeti Intézete foglalkozik hivatásszerűen a történetkutatás és írás művelésével. Nem is beszélve a fővárosban és az ország nagy városaiban működő egyetemi s főiskolai tanszékekről, levéltárakról, amelyek nem egyenlő mértékben ugyan, de fokozatosan az új román történetírás műhelyeivé válnak. Ha most, elsőízben csak a bukaresti Történettudományi Intézet keretein belül folyó munkáról emlékezünk meg, úgy ezt azért tesszük, mivel az Andrei Őtetea akadémikus irányítása alatt álló intézettel egyre szorosabbá váló kapcsolataink jobb betekintést engednek az ott folyó munkába és természetesen a tevékenységére vonatkozó ismeretanyagunk is gazdagabb.

Szervezeti felépítését és a rendelkezésre álló publikációs lehetőségeket tekintve a bukaresti intézet kevésbé különbözik budapesti megfelelőjétől. Az Intézet középkori,

új- és legújabbkori, valamint egyetemes történeti osztályai képezik a keretét annak az alkotó munkának, amelynek legfrissebb hajtásai a színvonalas *Studii* folyóirat hasábjain jutnak nyilvánossághoz. Az intézet kutatóinak tevékenységét szabályozó és meghatározó tematikai elgondolások ismeretét a román intézet hozzánk eljuttatott évi tudományos kutatási terve teszi lehetővé. Olyan szisztematikusan átgondolt kutatási terv fekszik előttünk, amely a történetírás általánosabb követelményeinek megfelelően jelöli meg a román történetírás kutatási témáit s a cél sikere érdekében a segéltudományok szükséges adottságait is igénybe óhajtja venni.

A feudális osztály folyó évi kutatási problémakörét részben a már korábban beindított munkálatok határozták meg. Ilyennek tekinthető a Románia történetére vonatkozó nagyszabású dokumentum gyűjtemény egy pótkötetének (D. Mioc), továbbá a fenti oklevélgyűjtemény bizonyos mutatóinak elkészítése (I. Donat, Gh. Cronț és Al. Gonsu), Radu Greceanu krónikájával A. Ilicș, C. Cantacuzino-val D. Mioc, A. Uricariu-éval C. Bălan, a román fejedelemségek verses krónikáival S. Simonescu, kronológiai feladatokkal C. Grecescu, a havaselvei középkori feliratokkal Al. Elian, H. Chirca, C. Balan foglalkoznak. A folyamatban levő középkori monográfikus munkálatok közül minden bizonnyal nagy érdeklődést fognak kiváltani B. Cimpina-nak, a sokat vitatott havaselvei feudális uralom megalapításával, továbbá a darabont katonaság moldvai és havaselvei szervezetével foglalkozó kutatásai, nem kevésbé D. Mioc-nak: A pénzjáradék Moldvában és Havaselvén a XIV—XVII. században című témája, az áruterhelés kérdéseinek M. Berza-ra és a román nyelvi írásbeliség kezdeteinek P. P. Panaitescu-ra bízott vizsgálata. A feudalizmus bomlásának és a kapitalista viszonyok kezdeteinek sokoldalú problematikájával e témakör leglényegesebb területeivel [mint például: a közigazgatás, igazságszolgáltatás, pénzügyek (1746—1828), agrárviszonyok a XVIII. században és C. Mavrocordat reformja, Tudor Vladimirescu mozgalmainak felszámolása és annak kihatásai az agrárparasztságra (1821—1828), gazdasági élet, közigazgatás, igazságszolgáltatás, katonaság a Szervezeti Szabályzat időszakában] az intézet igazgatója, Andrei Őtetea akadémikus foglalkozik.

Az új- és legújabbkori osztály vizsgálódásának középpontjában az egyetemi tankönyv elkészítése által megszabott feladatok állanak. Az osztály erőfeszítései a tankönyv elkészítéséhez szükséges segédletek előállítására és a megfelelő történeti kutatásokra irányulnak. Az előbbieket kapcsán Andrei Őtetea professzor Románia történeti bibliográfiájának (1800—1900-ig), L. Lupu a román történelem elemző bibliográfiájának (1820—1860), V. Mihordea az 1864-es agrárörvény forráskiadványainak elkészítésén dolgozik. A tankönyv elkészítése szempontjából szükséges újkori történeti kutatások a függetlenségi háború (1878—1888) utáni bel- és külpolitikára, az agrár szerződésekre (Gh. Georgescu—Buzăn), a néptömegek szerepére a függetlenségi háborúban (N. Adăniloie), az 1900—1917 közötti iparfejlődésre (M. Ios), a parasztság 1888—1907 közötti szociális-gazdasági helyzetére (M. Ionescu) irányulnak. Széles tematikát ölelnek fel a tankönyv elkészítéséhez szükséges legújabbkori történeti kutatások is. A semlegesség időszakának (1914—1916) problematikáján A. Fotino, Tr. Lungu, V. Liveanu, N. Copoiu, a kapitalizmus viszonylagos stabilizálódásának, a világgazdasági válság időszakán E. Campus, Gr. Chiriță, N. Busenescu, T. Neșea, V. Teodorescu, M. Pompiliu, az 1934—1940 közötti időszakon Ch. Chirtea dolgozik. Végül a tankönyv előkészítésére irányuló kutatások kapcsán megemlítünk három olyan témát, amelyek minden bizonnyal a legújabbkori magyar történészek érdeklődését is felkeltik. Ezek: Szociális mozgalmak Erdélyben 1918—1919-ben (M. Kertész), A támadás előkészítése Erdély felszabadítására 1944. augusztus 23. — október 9. (Stan Apostol), és burzsoá politikai pártok 1945. március 6.—1947. december 30. között (Tr. Udrea). Az említett központi feladatok mellett tartalékoikat még erőt az újkor és legújabbkor fejlődésének néhány vonására vonatkozó szakmonográfiai kutatásra (N. Fotino), továbbá a román egyesülés századik évfordulójával kapcsolatos teendők ellátására. Utóbbi területen Andrei Őtetea az 1848—1859 közötti parasztmozgalmak első dokumentumkötetén, Dan Berindei az osztrák jelentéseket és Cornelia Bodea (aki legutóbbi értékes tanulmányaival Bălcescu életével kapcsolatos ismereteinket gazdagította) a belpolitika jelenségeit tartalmazó dokumentumkötet elkészítésén dolgozik. Egyúttal az intézet, folytatva nagyszerű tanulmánygyűjteményeinek kiadását, ebben az évben tettő alá hozzá az Egyesülésre vonatkozó tanulmányok és referátumok kiadását is.

Természetesen a román intézet gondot fordít arra is, hogy a román történet említett lényeges problémáinak megvilágítására irányuló kutatásokat beágyazzák az európai viszonyokba. Ezt a célt szolgálja az egyetemes osztály, amely, mint az 1958. évi tudományos kutatási tervéből kiderül, a román és az egyetemes történelem összehasonlító számainak megvilágításán fáradozik. Ennek megfelelően a román—orosz kap-

esolatok témakörében S. Vianu, S. Diamandi, Gh. Bezviconi, a román—bolgár kapcsolatokon Tr. Ionescu-Nișcoi és A. Constantinescu dolgozik. Komoly figyelmet szentel az egyetemes osztály a Török Birodalom történetének tanulmányozására. A temesvári és nagyváradai török tartományokkal I. Totoiu, a Török Birodalom 1510—1512 közötti belső harcaival és azok Fekete-tenger északnyugati vidékének visszhangjával M. Neagoc foglalkozik. Ugyanígy komoly munkálatok folynak Románia története külföldi forrásainak felszínrehozása érdekében. A XVII. századi török krónikák kivonatain M. Guboglu a görög—román krónikákon Al. Elian, a XVIII. századi külföldi utazók leírásain M. Alexandrescu Dersca dolgozik. Az Egyetemes osztály folyó évi tevékenysége kiterjed még a XV—XVI. századi román elbeszélő források és a Humuzachi-dokumentumgyűjtemény 1601-ig terjedő kötetei mutatóinak elkészítésére. Mindkét feladattal az egyetemes osztály vezetője, M. Berza foglalkozik.

E rövid és vázlatos áttekintésből is kiderül, hogy román testvérintézményünk olyan lényeges témák megoldásán fáradozik, amelyek elősegítik a román történetírás fejlődését. Úgy gondoljuk, hogy a magyar és román történetírás napirenden levő feladatainak kölcsönös ismerete nemcsak összefonódó történelmünk közös pontjainak együttes kutatását, illetve a közös munka egybehangolását könnyíti meg (létrehozva természetesen e feladatok ellátásának leginkább megfelelő szervezeti formákat), hanem egyúttal ösztönzést nyújthat a magyar történeti kutatás irányainak sokoldalúbb kiterjesztéséhez is.

Csatári Dániel